

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-50>

УДК 336.5: 634: 635.1

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ САДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

STATE REGULATION OF HORTICULTURE DEVELOPMENT IN UKRAINE

Шевчук Ганна Вікторівна

кандидат економічних наук, старший викладач,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6094-0414>

Гонтарук Ярослав Вікторович

кандидат економічних наук, старший викладач,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7616-9422>

Гіренко Марина Анатолівна

магістрантка,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4627-5141>

Shevchuk Hanna, Gontaruk Yaroslav, Hirenko Maryna
Vinnytsia National Agrarian University

Стаття присвячена актуальним напрямам вдосконалення державного регулювання розвитку садівництва. Обґрунтовано необхідність розвитку вітчизняної селекції як засобу досягнення продовольчої незалежності України. Сформовано напрями розвитку державної підтримки крафтових виробництв та заходів з організації переробки продукції садівництва на підприємствах. Аргументовано, що програма становлення та розвитку продовольчого ринку як України, так і її окремого регіону повинна містити заходи із створення необхідного рівня пропозиції (виробництва) сільськогосподарської продукції, заходи зі створення ринкової інфраструктури, з підтримки прибутковості сільськогосподарських товаровиробників на рівні, необхідному для розширеного виробництва, рівня гарантованих цін та інші організаційно-економічні заходи, проведення яких необхідне для організації нормального функціонування ринку продовольства. Доведено, що метою підтримки розвитку садівництва та розвитку малих переробних підприємств є доцільним розширення заходів державного стимулювання шляхом надання дотацій в розмірі до 60 відсотків вартості обладнання необхідного для переробки продукції садівництва безпосередньо виробниками продукції садівництва.

Ключові слова: державна підтримка, регулювання, інвестиції, селекція, фермерство, крафтові виробництва.

The article is devoted to current areas of improvement of state regulation of horticulture development. The need for the development of domestic breeding as a means of achieving food independence of Ukraine is substantiated. Directions for the development of state support for craft productions and measures for organizing the processing of horticulture products at enterprises have been formed. In the research process, a set of general scientific and special methods was used: economic analysis – when determining the effectiveness of state support for horticulture; analysis and synthesis – when combining the constituent economic phenomena in a single process; graphic – with a visual display of individual indicators of state stimulation of horticulture; deductive – during the theoretical understanding of the problem and clarification of individual concepts; inductive – when collecting, systematizing and processing information. It is argued that the program for the formation and development of the food market of both Ukraine and its separate region should contain measures to create the necessary level of supply (production) of agricultural products, measures to create a market infrastructure, to support the profitability of agricultural producers at the level necessary for expanded production, the level of guaranteed prices and other organizational and economic measures, the implementation of which is necessary for the organization of the normal functioning of the food market. It has been proven that in order to support the development of horticulture and the development of small processing enterprises, it is expedient to expand the measures of state stimulation by providing subsidies in the amount of up to 60 percent of the cost of equipment necessary for the processing of horticultural products

directly by producers of horticultural products. It was determined that the program for the formation and development of the food market of both Ukraine and its separate region should contain measures to create the necessary level of supply (production) of agricultural products, measures to create a market infrastructure, to support the profitability of agricultural producers at the level necessary for expanded production, the level of guaranteed prices and other organizational and economic measures, the implementation of which is necessary for the organization of the normal functioning of the food market.

Keywords: state support, regulation, investment, breeding, farming, craft production.

Постановка проблеми. Україна повинна стати надійним експортером свіжих плодів і ягід та продуктів їх промислової переробки. Саме ця позиція покладена в основу Стратегії інноваційного розвитку садівництва.

В умовах сучасної глобалізації світової економіки та загострення конкуренції між виробниками садівничої продукції лише комплексна дія організаційно-економічних і технологічних факторів забезпечить значне підвищення ефективності садівництва, завдяки чому вітчизняні плоди і ягоди будуть цілком конкурентоспроможними на світовому ринку. У садівництві важливого значення набуває державне стимулювання розширення закладання садів на вегетативних підщепах, зміна структури насаджень у напрямі збільшення питомої ваги ягідних і кісточкових культур, що може бути ефективно реалізоване в середньостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам створення ефективної системи державного регулювання садівництва присвячені наукові праці Мазур К. В. [3; 6], Логоші Р. В. [4], Бондаренка В. М. [5], Фурман І. В. [7–8], Підвальної О. Г. [9], Правдюк Н. Л. [10–11], Кожухар В. В. [11] та ін. Проте вдосконалення системи державного регулювання розвитку садівництва є надзвичайно необхідним що зумовлює актуальність даного дослідження.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми. Нами розроблено та обґрунтовано напрями розвитку державного стимулювання розвитку садівництва в Україні. Сформовано напрями розвитку державної підтримки крафтових виробництв та заходів з організації переробки продукції садівництва безпосередньо на підприємствах.

Формування цілей статті. Метою статті є дослідження та розробка напрямів розвитку державного регулювання розвитку садівництва в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання продовольчої безпеки сьогодні досить гостро стоїть перед усіма країнами Європи в т.ч. Україною. Здорожчання продуктів харчування, відсутність якісних

товарів на вітчизняному харчовому ринку призводять до того, що споживачі змушені купувати імпортні більш конкурентоспроможні товари. На шляху вступу нашої держави до європейської спільноти це питання набирає особливого значення. Тому розвиток агропромислового комплексу, а саме галузі садівництва, є особливо актуальним.

На сьогодні функціонує урядова програма «Робота», яка стартувала 1 липня 2022, що дає можливість агропідприємцям та фермерам отримати грант на розвиток власного садівництва, ягідництва та виноградарства.

Грантова програма з компенсації створення садів дозволяє залучити від 140 тис. до 400 тис. грн за гектар. Площа території саду має бути від 1 до 25 га. Основна умова для грантоотримувачів – створення нових робочих місць. Цими коштами можна оплатити будь-які витрати, які пов'язані з проектом.

Умови участі в програмі:

- розробити проект плану висадки насаджень, який що має містити такі розділи: пояснювальну записку, генеральний план, кошторисну документацію, паспорт робочого проекту;
- мати у власності чи правокористуванні не менше ніж 7 років землю площею від 1 до 25 га;
- офіційно працевлаштувати працівників;
- бути готовим взяти на себе від 30 відсотків витрат [1].

Розмір гранту становить від 140 тис. до 400 тис. грн за гектар, але не більше 70 % вартості проекту висадки насаджень. Усі кошти мають бути спрямовані на реалізацію проекту.

Алгоритм подачі заявки на отримання гранту на сад:

1. Подати заявку на отримання такого гранту можуть юридичні особи та фізичні особи-підприємці, які провадять діяльність у сфері вирощування сільськогосподарських культур на землях. Подати заявку на отримання гранту на створення саду через портал «Дія». Для цього слід зареєструватися або авторизуватися в кабінеті громадянина на порталі diia.gov.ua за допомогою електронного підпису та заповнити онлайн-заявку, а

також прикріпити проект плану висадки насаджень. Після цього слід все підписати електронним підписом та відправити.

2. Заявка опрацьовується протягом 15 робочих днів. Учасник програми зобов'язується вести діяльність не менше 5 років; сплачувати податки в бюджет, зокрема, за працевлаштування робітників; а також створити робочі місця (з урахуванням культур насаджень). Подальші кроки після погодження заявки: очікування на перевірку документів банком та Міністерством аграрної політики та продовольства України; рішення від Мінагрополітики щодо надання гранту та підписати договір із уповноваженим банком. Прийняте рішення оформлюється наказом. Якщо проект схвалений, кошти перераховуються на окремий рахунок в АТ «Ощадбанк». Отримувач самостійно здійснює переказ коштів своєї частки співфінансування на власний рахунок. Отримати грант та використовувати кошти, подаючи до банку рахунки за постачання товарів і послуг, необхідних для ведення господарства. Якщо умови гранту не будуть виконані, підприємцю доведеться повернути різницю між фактично використаними бюджетними коштами й фактично сплаченими податками та зборами. У разі нецільового використання коштів фінансова підтримка в межах програми анулюється [1].

Протягом 2022 року 35 підприємств в Україні скористалися даної програмою та отримали гранти на загальну суму понад 165 млн грн (табл. 1).

Актуальними є пропозиції Мазур К.В. щодо реструктуризації фермерських господарств за моделю «Горіховий крафт», що передбачає створення відповідної проектно-кошторисної документації для фермерів, що орієнтовані на виробництво та переробку горіху волоського (табл. 2).

Мазур К. В. пропонується за сприяння Національний фонд інвестицій України залучення приватних інвестицій в розвиток селекційних робіт на дослідних станціях Інституту садівництва НААН. Інвестор вкладаючи кошти в інвестування селекційних робіт матиме право спільно з ІС НААН на використання відповідних патентів та отримання саджанців кісточкових культур адаптованих до вимог кожного потенційного інвестора (рис. 2) [6, с. 127].

Сучасне садівництво базується на інтенсивних технологіях вирощування, при якому на гектарі розміщується 2–5 тис. і навіть до

10 тис. дерев на карликових вегетативно-розмножуваних підщепах, поглибленні дослідження в сфері селекції садових культур на базі ІС НААН України дадуть можливість забезпечити галузь садівництва вітчизняними сортами, що значно підвищить конкурентоздатність продукції [6, с. 128].

На думку Фурман І. В. покращення інвестиційно-інноваційної діяльності в аграрному секторі потребує удосконалення діючих механізмів залучення інвестицій [7, с. 46].

Провідними шляхами покращення структури формування та розподілу прибутку підприємства є визначення пріоритетного напрямку використання прибутку. Це забезпечить майбутній розвиток підприємства, проведення аналізу динаміки та факторів отриманого прибутку, виявлення резервів, що сприятиме максимізації прибутку, а також ефективного планування формування, розподілу та використання прибутку на наступні періоди [8, с. 63].

На думку Підвальної О. Г. необхідним є освоєння нових виробництв на основі існуючих (диверсифікація) націлених на глибоку переробку аграрної продукції (створення крафтових виробництв з переробки продукції горіхівництва, садівництва тощо) [9, с. 72].

Дослідження Правдюк Н. Л. свідчать, що ціновий діапазон продукції галузі садівництва не встановлюється сам по собі, він відображає вплив безліч факторів у відповідний час у відповідному місці. На ціну плодів та ягід діють різні ціноутворюючі фактори: ціни виробництва, доходи населення, ринкова ситуація, кількість маркетингових торговельних посередників тощо [10, с. 13].

Дослідження Кожухар В. В. свідчать, що для досягнення сталого розвитку галузі садівництва необхідно сформувати комплексні системи її інформаційної підтримки, зокрема удосконалити систему соціально-економічного моніторингу розвитку галузі шляхом формування ефективних програм щодо використання коштів державного і місцевого бюджетів для виконання програм розвитку садівництва, виноградарства і хмелярства; сформувати систему інформаційного забезпечення ринку продукції садівництва для оперативного інформування про ціни, попит і пропозиції на місцевих, регіональних, загальнодержавних і міжнародних ринках продовольства і ресурсів, що стосуються садівничої галузі [11, с. 60].

Правове та методичне забезпечення системи державного регулювання регіонального

Таблиця 1

Звіт щодо погоджених проектів надання грантів для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства станом на 3 квартал 2022 року

№ п/п	Підприємство	Область	Сума гранту, грн.	Площа, га
	Всього	Україна	165682500	531,69
1	ТОВ БОНЕЛЕТ	Одеська	4 000 000	11,44
2	ФГ "ЖИТНІ ЛАНИ"	Івано-Франківська	400 000	2
3	ТОВ "Сад Переяслава"	Київська	6125000	25
4	ТОВ "ОРГАНІК ЗАХІД-ГРУП"	Львівська	6250000	25
5	ТОВ "ПАЛЬЧЕ"	Волинська	3200000	15,72
6	ФГ "ПАВЛЕНЧУКА"	Чернівецька	536000	1,34
7	ФГ "РОСИ БУКОВИНИ"	Чернівецька	5992000	14,98
8	ТОВ "РОВИ АГРО"	Київська	980000	15
9	ФГ "ДАРИ ВОЛИНИ"	Волинська	910000	8,48
10	ТОВ «МІ-АГРО»	Київська	800000	6,43
11	ФОП Гонтар Назарій Григорович	Івано-Франківська	360000	2
12	ФГ "К-АГРО"	Київська	6250000	25
13	ТОВ "ЗАКАРПАТСЬКЕ АГРОПРОМИСЛОВЕ ПІДПРИЄМСТВО"	Закарпатська	10000000	25
14	ФОП Шварцман О.В.	Черкаська	4000000	10
15	ТОВ "САДИ ПОЛІССЯ"	Рівненська	875000	5,4
16	ТОВ "ВІКТОРІЯ СЕНС"	Київська	2708000	6,77
17	ТОВ "БЕКОН"	Київська	1600000	4,7
18	ТОВ "АГРО ФРУТІКА БИ ШКІВ"	Львівська	8472000	21,18
19	ФГ "Прикарпаття Агро"	Івано-Франківська	1750000	7
20	СТЗОВ "ЗОРЯ"	Хмельницька	10000000	25
21	ТОВ "ВІБО-ТРАНС" Балашова Л.Ф.	Одеська	10000000	25
22	ТОВ "ТІС-АГРО"	Закарпатська	9750000	25
23	ФГ "ЕКО КРАЙ" Орошан В.Г.	Полтавська	10000000	25
24	ФГ «АГРОНАЙС»	Волинська	990000	5,66
25	ФГ «БЛЮБЕРРІ ФАРМ»	Львівська	3500000	8,75
26	ТОВ «НІКДАРІЯ»	Житомирська	6229400	19,91
27	ПП «ЛАДА АГРО»	Івано-Франківська	1960000	7
28	ФГ «ГАДЗ»	Тернопільська	10000000	25
29	ФГ «ВАУБЕРРІ»	Київська	4317600	15,42
30	ТОВ «ІНТЕП»	Дніпропетровська	4000000	17,2
31	ТОВ «ХЕЙЗЕЛФІЛД»	Закарпатська	5855000	23,42
32	ТОВ «УКРАГРОСАН»	Закарпатська	5735000	22,94
33	СФГ «ПЕРЛИНА ПОДІЛЛЯ»	Вінницька	10000000	25
34	ТОВ «АГРОНУТ»	Закарпатська	5737500	22,95
35	ТЗОВ «ПАЛЬЧЕ»	Волинська	2400000	6

Джерело: сформовано на основі [2]

ринку плодово-ягідної продукції потребує виконання таких заходів:

– розробки та формування системи державного регулювання регіонального аграрного ринку загалом, а також основних його

сегментів (ринку плодово-ягідної продукції зокрема);

– розробки методик та рекомендацій для розрахунку показників, що використовуються в системі державного регулювання.

Таблиця 2

**Проектування канвас-моделі розвитку фермерських господарств
орієнтованих на вирощування та переробку горіху волоського**

Ключові партнери	Ключові види діяльності	Ціннісна пропозиція	Взаємовідносини з клієнтом	Споживчий сегмент
Фермерські господарства	Розробка проєктів створення сценаріїв розвитку фермерських господарств орієнтованих на виробництво та переробку горіху волоського.	Забезпечення кондитерських фабрик високоякісною сировинною Забезпечення потреб населення в органічних продуктах харчування (олія, горіх волоський) Пропонується виробництво таких товарів: горіх волоський, горіхова олія, горіховий жмих	Персональні зустрічі з представниками кондитерських підприємств. Проведення презентацій продукції на ярмарках Інформування клієнтів про ціни на продукцію через інтернет розсилку	Кондитерські фабрики (використання горіхів для виробництва кондитерських виробів) Населення (споживання олій та власне горіху волоського)
	Ключові ресурси		Канали збуту	
	Інтелектуальна власність на обладнання з лущення горіхів		Інтернет-реклама Оголошення в ЗМІ Зустрічі з представниками підприємств	
Структура витрат на 1 рік			Потоки на надходження доходів Реалізація горіху волоського Реалізація горіхової макухи Реалізація олій від виробництва горіху волоського Реалізація твердого біопалива (пелети з відходів виробництва)	
Стаття витрат	Сума, грн	Частка витрат, %		
Оплата праці з нарахуваннями	140700	18,01		
Паливо	57400	7,35		
Саджанці	400000	51,2		
Оприскування	18450	2,36		
Міндобрива	38560	4,94		
Органічні добрива	28180	3,61		
Інші витрати (оренда землі, полив і т.д.)	97900	12,53		
Всього	781190	100,0		

Джерело: [3, с. 24]

Необхідною умовою підготовки законів, законодавчих і нормативних актів та інших документів з регулювання ринку продукції садівництва має стати чіткий розподіл відповідальності між державою та вітчизняними товаровиробниками, а також визначені державні повноваження.

При переході до ринкових стосунків в умовах відмови від державного планування всіх галузей агропромислового виробництва найбільш дієвим інструментом формування ринкових структур і механізмів їхнього регулювання стають цільові комплексні програми, що охоплюють не тільки безпосередньо виробництво, але й інші галузі агропромис-

лового виробництва регіону, а також різноманітні сторони виробничих стосунків між ними.

Цільові комплексні програми пов'язують в єдину систему більшість напрямів державного регулювання, але одночасно з цим не виключають самостійного використання інших важелів державного регулювання, таких як ціна, фінансово-кредитна політика, податки тощо. Цільові комплексні програми приймаються на обмежений термін на 3–5 років.

Поряд із комплексними програмами, що охоплюють все сільське господарство, можуть прийматися і програми розвитку за окремими його галузями та сферами.

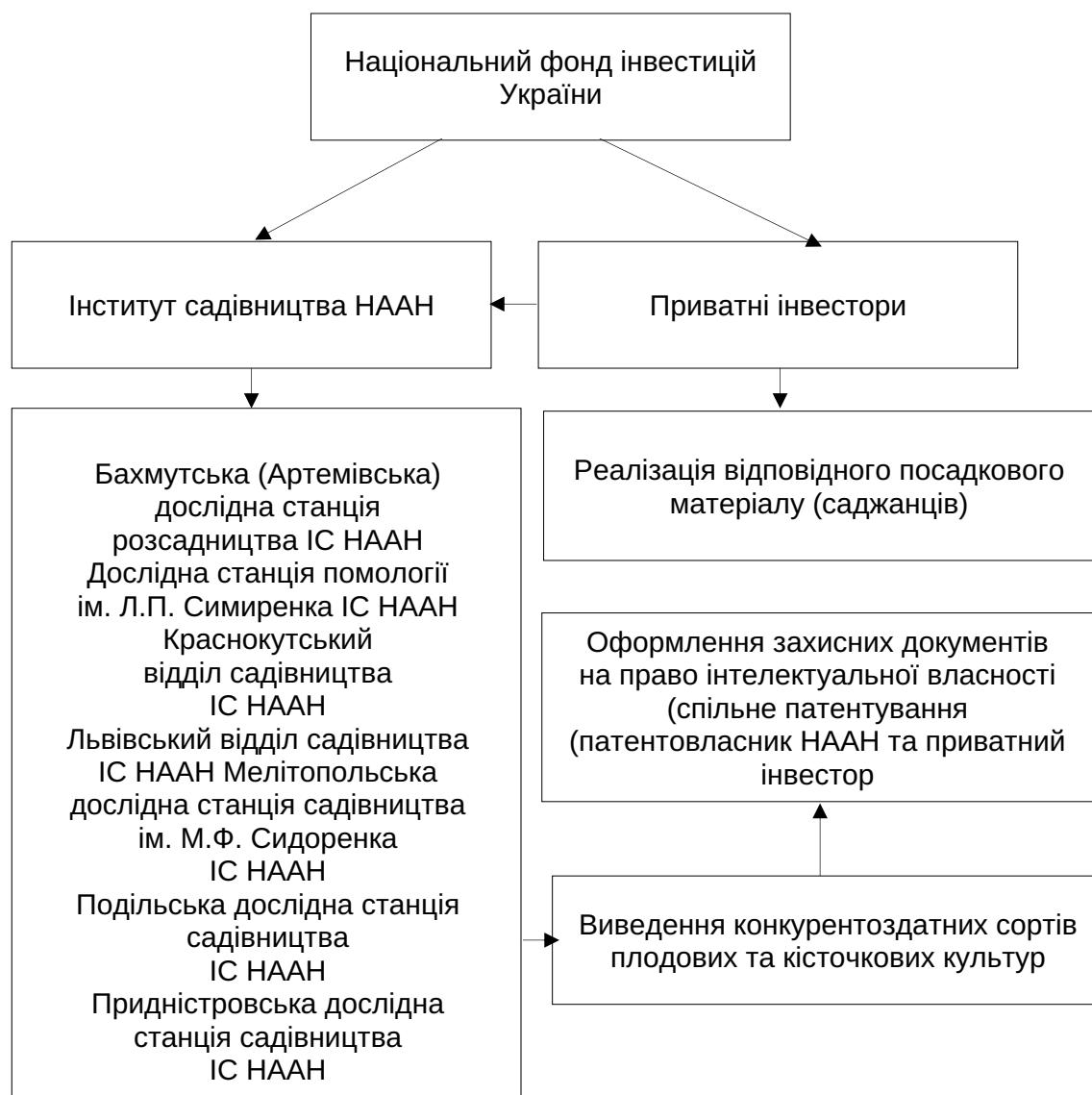

Рис. 1. Модель залучення приватних інвестицій в селекцію кісточкових в Україні

Джерело: [6, с. 128]

Формування єдиного ринку плодово-ягідної продукції на основі взаємовигідних економічних умов з урахуванням територіального розподілу праці потребує:

- єдиної для всієї території держави цінової стратегії державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників;
- відмови від будь-яких обмежень на міжрегіональний обмін продукцією на плодово-ягідному ринку;
- державних програм підтримки сільськогосподарських товаровиробників, особливо тих, які функціонують у несприятливих природно-кліматичних умовах;
- формування державних та регіональних продовольчих фондів.

Наявність державних і регіональних продовольчих фондів необхідна, перш за все, для накопичення товарних запасів і проведення інтервенції на ринку плодово-ягідної продукції. Державний фонд слугує також для постачання окремих територій країни, наприклад північних регіонів, де виробництво плодів та овочів з причини жорстких кліматичних умов неможливе або вкрай обмежене. Регіональні продовольчі фонди виконують в наш час аналогічні функції постачання.

У сучасних умовах поповнення державних і регіональних фондів має бути засноване на укладанні контрактів із сільськогосподарськими товаровиробниками на поставки плодово-ягідної продукції. При цьому для това-

ровиробника укладений контракт має бути привабливим з економічного погляду. У цьому випадку при його укладанні необхідне дотримання таких умов:

- гарантовані закупівельні ціни на продукцію садівництва мають забезпечувати сільськогосподарським товаровиробникам, які активно працюють, умови для розширеного виробництва;

- пільгові кредити та податкові пільги, державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників через відповідні програми, де спеціально оговорюються умови про виділення різноманітних дотацій, субсидій, субвенцій при виконанні умов укладеного контракту.

Відзначимо, що аналогічні вимоги можуть бути сформульовані і відносно інших каналів реалізації, доступних державному регулюванню – встановлення мінімальних надбавок торгових мереж.

З метою підтримки розвитку садівництва та розвитку малих переробних підприємств є доцільним розширення заходів державного стимулювання шляхом надання дотацій в розмірі до 60 відсотків вартості обладнання необхідного для переробки продукції садівництва безпосередньо виробниками продукції садівництва. При умові закупівлі обладнання вітчизняного виробництва, що опосередковано стимулюватиме розвиток відповідних промислових підприємств. Селекційна робота повинна проводитися за участі Інституту садівництва НААН та його структурних

підрозділів (рис. 2).

Заходи державної підтримки і захисту сільськогосподарських товаровиробників мають сприяти зниженню витрат виробництва, перерозподілу прибутку від реалізації кінцевої продукції садівництва, а не зростанню роздрібних цін на нього. У такому випадку більш ефективними стають заходи, направлені на здеешевлення матеріально-технічних ресурсів, транспортних тарифів, використання різноманітних форм компенсацій. Такий механізм буде дієвим на початкових етапах створення садівничих підприємств.

Висновки із цього дослідження і подальші перспективи в цьому напрямку. Проведені дослідження підтверджують важливість питання розробки напрямів вдосконалення державної підтримки садівництва. Основними напрямками вдосконалення державного регулювання садівничої галузі мають стати:

- створення єдиної для всієї території держави цінової стратегії державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників;
- відмова від будь-яких обмежень на міжрегіональний обмін продукцією на плодово-ягідному ринку;
- розробка державних програм підтримки садівничих підприємств, особливо тих, які функціонують у несприятливих природно-кліматичних умовах;
- державна підтримка розвитку садівництва та розвитку крафтових переробних під-

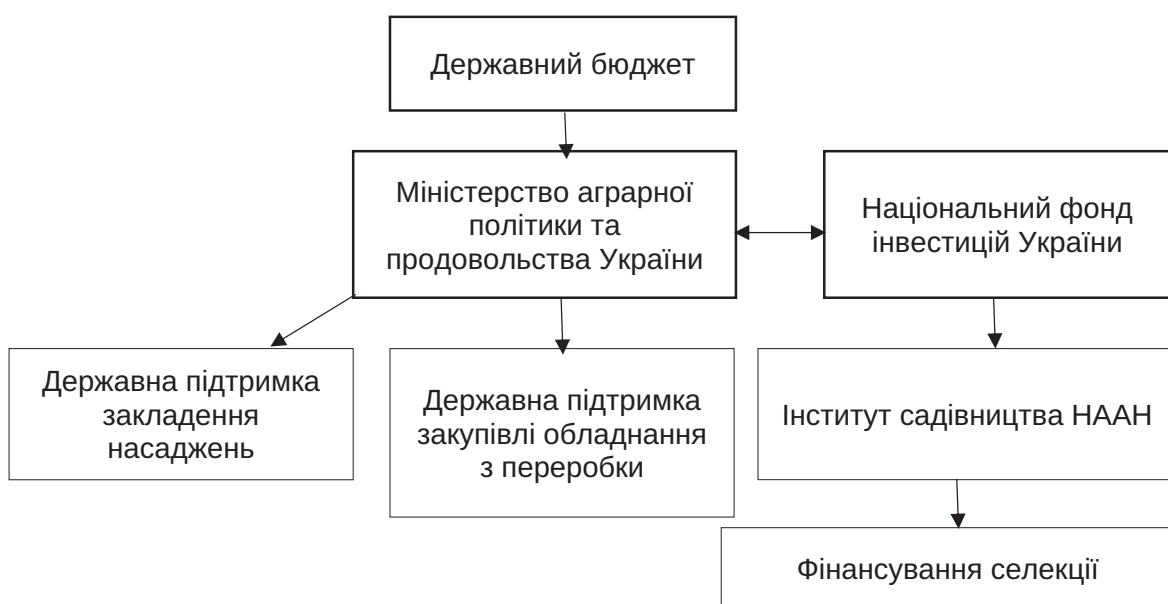

Рис. 2. Напрями стимулювання розвитку садівництва в Україні

Джерело: власна розробка

приємств через розширення заходів державного стимулювання шляхом надання дотацій в розмірі до 60 % вартості обладнання необхідного для переробки продукції садівництва.

Реалізація запропонованих заходів дасть можливість значно підвищити рівень конкурентоспроможності продукції садівництва та

може слугувати доповненням до Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року.

Доцільним в подальших дослідженнях є визначення шляхів інвестування селекційної галузі Україні на засадах державно-приватного партнерства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гранти на садівництво: як подати заявку на створення власної справи. URL: <https://minagro.gov.ua/news/granti-na-sadivnictvo-yak-podati-zayavku-na-stvorennya-vlasnoyi-spravi>.
2. Гранти для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/nadannya-grantiv-dlya-stvorennya-biznesu/granti-dlya-stvorennya-abo-rozvitku-sadivnictva-yagidnictva-ta-vinogradarstva>.
3. Мазур К. В., Гонтарук Я. В. Стан та перспективи розвитку вирощування та переробки горіху волоського в Україні. *Економічний дискурс*. 2021. Випуск 1–2. С. 18–27.
4. Логоша Р. В., Мазур К. В., Кричковський В. Ю. Маркетингове дослідження ринку овочевої продукції в Україні. Вінниця: ТОВ «Твори», 2021. 340 с.
5. Bondarenko V. M., Shevchuk H. V. Problems, development and implementation of the rational marketing structure in enterprises in the fruit and vegetable industry. *Economics and Finance*. 2018. № 9. С. 121–131.
6. Мазур К. В., Легойда А. О. Дослідження стратегічних перспектив розвитку плодкових культур в Україні. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2021. № 2 (44). С. 125–128.
7. Фурман І. В. Система фінансового регулювання аграрного сектору України: оцінка сучасного стану та активізація функціонування. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 5. С. 35–50.
8. Фурман І. В. Вектори підвищення ефективності управління прибутком підприємства. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: збірник наукових праць*. 2017. № 3. С. 55–64.
9. Підвальна О. Г., Колесник Т. В. Впровадження інновацій в маркетингу агропромислових підприємств. *Приазовський економічний вісник*. 2022. № 2 (31). С. 66–73.
10. Правдюк Н. Л., Кожухар В. В. Аналітичне забезпечення управління процесом реалізації продукції галузі садівництва. *Агросвіт*. 2021. № 4. С. 9–16. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.4.9>.
11. Правдюк Н. Л., Кожухар В. В. Інформаційне забезпечення управління у галузі садівництва. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2022. № 2. С. 49–66. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2022-2-4>.

REFERENCES:

1. Hranty na sadivnytstvo: yak podaty zaiavku na stvorennia vlasnoi spravy [Gardening grants: how to apply to start your own business]. Available at: <https://minagro.gov.ua/news/granti-na-sadivnictvo-yak-podati-zayavku-na-stvorennya-vlasnoyi-spravi>. (in Ukrainian)
2. Hranty dlia stvorennia abo rozvytku sadivnytstva, yahidnytstva ta vynogradarstva. [Grants for creation or development of horticulture, berry growing and viticulture]. Available at: <https://minagro.gov.ua/napryamki/nadannya-grantiv-dlya-stvorennya-biznesu/granti-dlya-stvorennya-abo-rozvitku-sadivnictva-yagidnictva-ta-vinogradarstva> (in Ukrainian)
3. Mazur K.V., Hontaruk Ya.V. (2021). Stan ta perspektyvy rozvytku vyroshchuvannia ta pererobky horikhu voloskoho v Ukraini [Status and prospects of development of walnut growing and processing in Ukraine]. *Ekonomichnyi dyskurs*, 1–2, 18–27. (in Ukrainian)
4. Lohosha R.V., Mazur K.V., Krychkovskiy V.Yu. (2021) Marketynhove doslidzhennia rynku ovochevoi produktsii v Ukraini: monohrafiia [Marketing research of the market of vegetable products in Ukraine]. Vinnytsia: TOV «TVORY», 344 p. (in Ukrainian)
5. Bondarenko, V. M., & Shevchuk, H. V. (2018). Problems, development and implementation of the rational marketing structure in enterprises in the fruit and vegetable industry. *Economics and Finance*, 9, 121–132. (in Ukrainian)
6. Furman I.V. (2017). Systema finansovoho rehulivannia ahrarnoho sektoru Ukrainy: otsinka suchasnoho stanu ta aktyvizatsiia funktsionuvannia [The system of financial regulation of the agricultural sector of Ukraine:

assessment of the current state and intensification of functioning]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, 5, 35–50. (in Ukrainian)

7. Mazur K. V., Lehoida A. O. (2021). Doslidzhennia stratehichnykh perspektyv rozvytku plodovykh kultur v Ukraini. *Zbirnyk naukovykh prats TDATU imeni Dmytra Motornoho (ekonomichni nauky)* [A collection of scientific works of the Dmytro Motorny State Technical University (economic sciences)]. № 2 (44), p. 125–128. (in Ukrainian)

8. Furman I. V. (2017). Vektory pidvyshchennia efektyvnosti upravlinnia prybutkom pidpriemstva [Vectors of improving the efficiency of enterprise profit management]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii statystyky, obliku ta audytu: zbirnyk naukovykh prats*, 3, 55–64. (in Ukrainian)

9. Pidvalna O. H., Kolesnyk T. V. (2022). Vprovadzhennia innovatsii v marketynhu ahropromyslovykh pidpriemstv [Implementation of innovations in the marketing of agricultural enterprises]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, 2 (31), 66–73. (in Ukrainian)

10. Pravdyuk, N. and Kozhukhar, V. (2021). Analytical support of management of the process of sale of horticulture products. *Agrosvit*, vol. 4, pp. 9–16. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.4.9>. (in Ukrainian)

11. Pravdiuk N. L., Kozhukhar V. V. (2022). Informatsiine zabezpechennia upravlinnia u haluzi sadivnytstva [Information management support in the field of horticulture]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, 2, 49–66. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2022-2-4>. (in Ukrainian)